

قرارداد ۱۹۰۷ به روایت مرکز اسناد کتابخانه مجلس شورای اسلامی

احمد مظفر مقام
جمشید مظفری

با مطالعه در تاریخ کشورمان پی می‌بریم که ایران دائماً صحنه تاخت و تاز کشورهای بیگانه از اسکندر مقدونی گرفته تا چنگیز و تیمور و ... بوده است ولی در هر دوره‌ای فرهنگ و اقتدار سیاسی و نظامی ایران خود مانع از سقوط و اضمحلال این کشور گردیده است. این موضوع سبب می‌شد که بعد از مدتی دوباره عظمت دیرین خود را بازیابد چنانکه می‌دانیم زمانی که نادر شاه کشته شد آن افتخارات بزرگی که برای ایران پدید آورده بود از میان رفت، ولی ایران همچنان یکی از کشورهای معروف و قدرتمند آسیا باقی ماند. کریمخان زند و جانشینانش اگرچه چیزی به کشور نیفزودند ولی چیزی هم از آن نکاستند. اما انقراض سلسله زندیه و تأسیس سلسله قاجاریه توسط آغامحمدخان قاجار و روی کار آمدن پادشاهان و درباریان نالایق قاجار در واقع نقطه آغاز زوال و از هم گسیختگی ایران گردید. در این زمان ایران بسیار ناتوان شد و عظمت و جایگاه خود را در دنیا از دست داد. در واقع روی کار آمدن قاجاریان مقارن با توسعه طلبی و استعمارگری کشورهای اروپایی از جمله فرانسه، روسیه تزاری، انگلیس و آلمان بود و دلیل آن چیزی نبود جز بیداری توده‌های مردم آن کشورها و وقوع انقلاب کبیر فرانسه و انقلاب صنعتی که نیاز کشورهای اروپایی را به مواد اولیه و بازار فروش ایجاد کرد. ولی همچنان ایران از این آگاهی و بیداری جهان به دلیل حاکمان مستبد و نالایق بدور ماند.

دادن امتیازهای متعدد به بیگانگان در «عصر امتیازات» از جمله: امتیاز توتون و تنباکو که «نخستین تکان در توده مردم ایران بود» امتیاز کشیدن راه‌آهن از بوشهر تا گیلان به انگلستان، فزونی روزنامه‌ها و

پل کونیک لیاخوف و صاحبمنصبان قزاق

مدارس، اقدامات عین‌الدوله، اخذ وام‌های متعدد از بیگانگان و سفرهای متعدد به خارج، رنجش مردم از موسیو نوز بلژیکی بیدادگری‌ها و خودکامگی‌های عین‌الدوله، اقدامات امین‌السلطان، پیمان گمرکی با روسها و تعرفه گمرکی، انتشار برخی آثار^۱ و عملکرد سردمداران حکومت ایران در ظلم و تعدی نسبت به توده‌های داخلی منجر به بیداری آحاد ایرانیان و در نهایت به انقلاب مشروطه در سال ۱۹۰۶ م. برابر با ۱۲۸۵ ش گردید.

این انقلاب که عملاً متأثر از عوامل گوناگون داخلی و خارجی بود هدفش ستیزه با استبداد داخلی و سلطه خارجی بود. ایجاد عدالتخانه، رشد صنایع و تجارت داخلی، مبارزه با امتیازات خارجی و سرمایه‌گذاری‌ها و وام‌های بیگانه شالوده انقلاب مشروطیت ایران گشت. اما روسیه و انگلیس با هرگونه جنبش آزادی بخشی که پشتوانه اصالت آن توده‌های گسترده مردم ایران بودند متحدانه به مخالفت و مبارزه می‌ایستادند، زیرا آن جنبش‌ها منافع سیاسی و اقتصادی مشترک آنها را سخت به خطر می‌انداخت.^۲ لذا در گرماگرم مبارزات مشروطه خواهی ایرانیان و در حالی که هنوز مدت زیادی از صدور فرمان مشروطیت نگذشته بود دولت‌های استعماری روسیه و انگلستان با میانجیگری‌های فرانسه به سوی سیاست تشریک مساعی با یکدیگر گام برداشتند. یکی از دلایل عمده این توافق سیاست به سوی شرق آلمان بود که می‌توانست به عنوان یک قدرت تازه وارد منافع بریتانیا را در جنوب ایران به گونه جدی تهدید کند. این خطر هنگامی که در سال ۱۹۰۵ م. / ۱۳۲۳ ق. لیبرال‌ها به جای محافظه‌کاران در انگلستان زمام امور را بدست گرفتند بزرگتر از خطر روسیه تلقی شد. پیدا شدن چند کشتی تجاری آلمان در آبهای خلیج فارس و نیز کسب امتیاز راه‌آهن از عثمانی توسط آلمانها، انگلیسی‌ها را سخت به هراس افکند و دولت انگلستان فعالیت‌های بازرگانی آلمان را تهدید بزرگی علیه موقعیت انحصاری خود در خلیج فارس به حساب آورده و در نتیجه زمینه برای همگرایی روسیه و انگلستان فراهم شد.^۳ از طرف دیگر به واسطه پیشامد جنگ ۱۹۰۵ م. روسیه و ژاپن و شکست روسها که باعث ضعف نسبی آنها شده بود فرصتی برای پیش بردن سیاست انگلیسی‌ها پیدا شد و آنها در صدد برآمدند که قضیه معوق تعیین منطقه نفوذ در ایران را تجدید و قراردادی در این خصوص با روسها امضاء کنند.^۴ بعد از این جریانات بود که سیاستمداران جدید انگلستان لزوم عقد قراردادی را با رژیم تزاری به طور جدی مطرح ساختند. سر ادوارد گری وزیر خارجه بریتانیا بی‌درنگ شروع به برداشتن گام‌هایی در این زمینه نمود. علاوه بر سر ادوارد گری، سر چارلز هاردینگ و سر آرتور نیکلسون نیز از طرفداران فکر اتحاد با روسیه بودند.^۵

انگلیسی‌ها از یک سو خطر روسیه را در ایران و بالکان مشاهده می‌کردند و از سوی دیگر با خطر آلمان مواجه بودند که در آسیای صغیر و خلیج فارس و با اتصال راه آهن بغداد به داخل ایران قادر بود مشکلاتی را برای سرحدات هندوستان ایجاد کند سرانجام مشاهده این واقعیتهای دولت انگلستان را متقاعد ساخت از ترس رسیدن آلمان به خلیج فارس با روسیه تزاری کنار آید.^۶ بالاخره در تاریخ ۲۹ اوت ۱۹۰۷ م. از طرف وزیر خارجه انگلستان دستور تلگراف امضای سه قرارداد مربوط به ایران و افغانستان و تبت به سفیر خود در سن پترزبورگ صادر و در روز ۳۱ حوت ۱۹۰۷ م. مطابق با هشتم

شهریور ماه ۱۲۸۶ خورشیدی قرارداد میان روس و سرادوارد گری وزیر امور خارجه انگلیس در سن پترزبورگ به امضای ایزولسکی وزیر

امور خارجه روسیه و نیکلسون سفیر انگلستان از روسیه رسید و عاقد این پیمان سرادوارد گری وزیر امور خارجه انگلستان بود. امضای این قرارداد تا دقایق پایانی، با نگرانی و هراس طرفین پیگیری می‌شد و هر کدام از دو دولت روس و انگلیس از استنکاف دیگری و پرهیز از تعهد امضای آن واهمه داشت. بنابراین تا آخرین لحظات وزارت امور خارجه انگلیس و روسیه نگران امضای آن بودند و به همین دلیل این توافق کاملاً سری و پنهان به امضای طرفین رسید. حتی سفیر انگلیس در تهران گله کرده بود که چرا از او اظهار نظر نخواسته و او را در جریان دقیق ماقع نگذاشته‌اند.^۷

براساس قرارداد ۱۹۰۷ م. ایران به سه حوزه تقسیم شد منطقه شمال، حوزه نفوذ روس، منطقه جنوب حوزه نفوذ انگلیس و یک باریکه بی‌طرف نیز در مرکز در نظر گرفته شد تا اینکه این منطقه حائل نیز در سال ۱۹۱۵ م. به دولت روسیه واگذار شد.

این عهدنامه که فقط بین انگلیس و روس انعقاد و تکمیل یافت، علی‌الظاهر برای نظم و تصفیه مسائلی بود که تعلق به فوائد و اغراض متناسبه آنها داشت. جمیع آن فوائد و اغراض چه در مملکت ایران و چه در سایر ممالک جعلی و از خود درآورده و بین خودشان متعهد و مقرر بود. دولت ایران در انعقاد این عهدنامه هیچ دخالتی نداشت و مجلس نیز از تکمیل آن عهدنامه تا چهارم دسامبر که در تهران انتشار یافت بی‌اطلاع بود و ایرانیان از این تقسیم مملکتشان اظهار تنفر می‌نمودند.^۸

پیامدهای این قرارداد آنچنان وسیع بود که تاریخ را در تمام ابعاد تحت تأثیر خود قرار داد. به نقل از احمد کسروی «کشته شدن اتابک، یک سنگ بزرگی را از سر راه پیشرفت مشروطه برداشت و امید می‌رفت که از آن پس پیشرفت بهتر و تندتر باشد. ولی جای افسوس است که در همان روزها یک سنگ بزرگ

سرسیسل اسپرینگ رایس
(وزیر مختار انگلیس در دربار ایران)

دیگری در سر راه آن پدیدار گردید و آن پیمان ۱۹۰۷ م. دو دولت روس و انگلیس بود.^۹

رخدادهای پس از سال ۱۹۰۷ م. به روشنی حاکی از آن بود که مقصود اصلی از انعقاد آن قرارداد سرکوب انقلابیون مبارز ایران در میان دو سنگ آسیا و برانداختن آزادی ایران بوده است. در متن قرارداد به افغانستان و تبت هم اشاره شده بود اما به قولی این اشارت و نام بردن، محض رد گم کردن بود وگرنه تمام امور این پیمان نامه با نظر به ایران وضع شده بود.^{۱۰}

توافق و سازش روس و انگلیس در ایران در مجموع موجب صدمه زدن به استقلال و تمامیت ارضی ایران شد. هرج و مرج از نتایج این قرارداد بود. روسیه که تا پیش از این به حمایت از استبداد محمد علیشاهی می پرداخت، با دست برداشتن انگلستان از حمایت مشروطه خواهان، قدرت و وسعت عمل بیشتری پیدا نمود و لذا بر دشمنی

خود با مشروطه و مجلس افزود. نیروهای قزاق به رهبری لیاخوف روسی خانه ملت را به توپ بستند و گروهی را مجروح و بسیاری را کشتند.^{۱۱}

در نهایت امر، با بروز انقلاب کمونیستی در روسیه که یکی از نتایج جنگ بین المللی اول بود باعث اضمحلال نظام تزاری در شمال ایران شد. این رخداد عاملی فرخنده در اقبال بلند مردم ایران شد تا با فروپاشی روسیه قرارداد ۱۹۰۷ م. نیز ملغی گردد. بدین ترتیب سال های ۱۹۰۷ تا ۱۹۱۷ م. از تلخترین و سیاهترین روزگاران تاریخ ایران به شمار می رود.^{۱۲}

این مقاله سعی دارد یکی دیگر از تبعات قرارداد ۱۹۰۷ م. را که همانا نفوذ روس در مناطق شرقی و شمالی کشور بود از دید مرکز اسناد کتابخانه مجلس شورای اسلامی مورد بررسی قرار دهد. اسناد ارائه شده بخوبی تعدیات و تظلمات جبران ناپذیر قشون روس را در مناطق مختلف ایران به تصویر کشیده است. این اسناد برای نخستین بار است که به خوانندگان، علاقمندان و پژوهشگران تاریخ ایران عرضه می گردد.

شرح سند

تقسیم ایران توسط دولتهای روس و انگلیس بوسیله قرارداد ۱۹۰۷ م. به سه منطقه نفوذ؛ منطقه شمال، حوزه نفوذ روس، منطقه جنوب، حوزه نفوذ انگلیس و یک منطقه حائل و بی طرف، سبب صدمه زدن به استقلال و تمامیت ارضی ایران شد. این قرارداد درست در زمانی منعقد شد که بیش از یک سال از عمر مشروطه ایران نمی گذشت و مشروطه خواهان در ستیز با نیروهای استبداد بودند که دو دولت استعمارگر

روس و انگلیس به شیوه‌ای ماهرانه وارد عمل شدند و با اتکاء به قرارداد ۱۹۰۷ م. به سرکوب و قلع و قمع مشروطه‌خواهان پرداختند. در ابتدا انگلیس خیلی محطاطانه عمل کرد و به ظاهر از انقلاب مشروطه حمایت می‌کرد و حتی در سفارت را برای پناه دادن مجاهدین در روز به توپ بستن مجلس باز گذاشت در واقع با این اقدام عوام فریبانه می‌خواست نشان دهد که با عوام و نیروهای مردمی است ولی در طول انقلاب متوجه صدور انقلاب به مرزهای هندوستان و مناطق اقماری تحت الحمایه خود شد و بطور خزنده از حمایت مشروطه‌خواهان دست برداشت و در صف سرکوب مشروطه‌خواهان قرار گرفت. اسناد استنساخ شده زیر مربوط به حمله قشون روس و شامل نامه‌ها و تلگرافهایی است که توسط علماء، مقامات دولتی و مردم به مجلس شورای ملی فرستاده شده و مجلس پیگیری نموده است. پوشش زمانی اسناد مذکور سالهای بعد از انعقاد ۱۹۰۷ م. یعنی سال‌های ۱۹۱۴ م. تا ۱۹۱۶ م. را شامل می‌شود. بطور کلی اطلاعات اخذ شده از این اسناد فضای آن دوره و ظلم و تعدی دولت روس را نشان می‌دهد که با زور اسلحه و تجهیزات جنگی و اعزام قشون، تحت عنوان دفاع از جان و مال مردم به مداخله در امور زندگی و غارت اموال آنها در شهرهای مختلف تحت نظر خود پرداخته است.

سند شماره ۱

[تلگراف عموم علماء و خوانین خلیجستان ساوه از نوبران به تهران در خصوص تعدیات، غارت و چپاولگری قشون روس در آن حدود]
[نشان تاج و شیر و خورشید]
اداره تلگرافی دولت علیه ایران

از نوبران به تهران، نمره ۳۱۸، نمره تلگراف ۵، کپیبه به مجلس شورای ملی به تاریخ ۷ جدی ۱۳۳۴ [ق.] توسط حضرت اشرف والا پرنس دادیان زید اجلاله مقام منبع وزارت جلیله خارجه دامت شوکتہ دو کپیبه به مقام مقدس مجلس شورای ملی شیداله ارکانه و جریده فریده رعد در این مدت این فدویان با احترام بی‌طرفی دولت علیه ایران بجز امور رعیتی بهیچ قسم کاری اقدام نموده و مخصوصاً آقای امیرناصر که از یک سال قبل خودشان در تهران بوده و تمام خانواده‌اشان هم دوماه است که برای زیارت به قم رفته و در این اغتشاش هم نتوانسته‌اند مراجعتی نمایند معهداً در این ورود قشون روس نگزشته [نگذشته] از صدمات و خساراتی که بعموم وارد شده از خانه آقایان امیرناصر و سیف‌المالک بعلاوه نوشتجات و اسناد و قباله متجاوز از صدوپنجاه هزار تومان فرش قالی و مخلفات و کالسکه و درشکه و گاو و گوسفند بغارت برده و تمام انبارهای گندم و جو که در هر نقطه داشته تمام را شکسته تفریط نموده و حرکاتی نمودند که از یک قشون منظم و یک دولتی که خودش را متمدن می‌خواند فوق‌العاده محل حیرت و تعجب است با این حال نمی‌دانیم من بعد تکلیف ما بدبختان چیست و چه خاکی باید بسر بریزیم عموم علماء و خوانین خلیجستان ساوه حاجی آقا کمال مجتهد حاجی میرزا محمدحسین مجتهد شیخ‌عبدالمطلب شیخ محمدحاجی ملامحمدمجتهد حاجی حسن‌آقای مجتهد ابوالفضل خان حاجی قوام حسین خان جوادخان

آقاشیخ مهدی حسین علیخان پاشاخان محمدخان موسی خان علی اکبر خان مهدی خان عیسی خان علی آقاخان محمدعلی خان رمضان خان حسن خان آقای حسین خان حاجی قنبرعلی محسن خان محمدحسین خان میرزا علیخان کریم خان لطف علیخان کلبعلی خان میرزا آقاخان مسعودخان ولی خان محمدخان علی خان حسن خان امین الرعايا محمدعلیخان یداله خان محمدحسین خان اسمعیل خان امیرعلی خان محمدعلی خان ابراهیم خان امام قلی خان نورعلی خان یداله خان قلیخان هست علی خان ابوالحسن خان محمدعلی خان قاسم خان حاجی اصغر خان حسن خان اکبر خان حسین علی خان غفار خان رسول خان علی خان خانلر خان عبداله خان بیحی خان احمدخان یوسف خان آقا سیدعباس سیف الشریعه [مهر: اداره تلگرافخانه] [حاشیه: از وزارت خارجه استعلام شود چه اقدام شده است ۲۴ صفر ۱۳۴۴]

سند شماره ۲

[نامه مجلس شورای ملی به وزارت خارجه در خصوص تلگراف علماء و خوانین خلجستان ساوه در موضوع تعدیات قشون روس و تقاضای اینکه از نتیجه اقدامات انجام شده مجلس را آگاه سازند]
[نشان تاج و شیر و خورشید]

مجلس شورای ملی نمره ثبت ۲۸۲۴، بتاريخ ۳ شهر ربیع الاول سنه ۱۳۳۴ [ق.۰]

وزارت جلیله خارجه

تلگرافی به نمره ۵ / از نویران به امضای علما و خوانین خلجستان ساوه بمجلس مقدس رسیده که کویپه [کیپه] آن نیز بوزارت جلیله فرستاده شده متمنی است از نتیجه اقداماتی که مقرر داشته اند مجلس را مستحضر فرمایند جواب داده شود. [امضا: ناخوانا]

[حاشیه سند: کویپه به وزارت خارجه نرسیده بود توسط تلفن خواستند مواد فرستاده شد ۳ ع ۱/۳۴]

سند شماره ۳

[تلگراف شاهزاده نیرالدوله از مشهد به مجلس شورای ملی در خصوص حضور نیروهای قزاق روس در مشهد جهت اطلاع و کسب تکلیف]

[نشان تاج و شیر و خورشید]

اداره تلگرافی دولت علیه ایران،

از مشهد به تهران، نمره قبض ۸۸۳۵، نمره تلگراف ۶۳۵، ورود به دفتر مجلس شورای ملی، سی ام

سرطان ۱۳۳۳ [ق.۰]

خیلی فوری است مقام منبع مجلس شورای ملی شیداله ارکانه مقدماً مستدعی می شوم این معروضه تلگرافی که در کمال اهمیت و نهایت فوریت است از ملاحظه آقایان و کلاهی عظام دامت تأییداتهم گذشته جواب قطعی که متضمن کسب تکلیف و عدم مسئولیت بنده شد مرحمت شود امروز ده دوازده روز میشود که بعضی مطالب مهمه راجع به مسافرین که از راه اصفهان و یزد به طبس آمده اند بوسیله تلگرافات رمز

بوزارتین جلیله داخله و خارجه عرض با وصف اینکه موقع باریک و کار در کمال توجه است هنوز جواب نرسیده جز اینکه احتمال بدهم که بواسطه بحران کابینه است قسم دیگری بخاطر نمی‌رسد و بلا تکلیف در اینگونه مسأله تولید بسی زحمتها خواهد کرد و امروز پنجروز است، یک صدوپنجاه نفر قزاق روس با دو عراده توپ برای دستگیری حضرات مأمور آن صفحات شده‌اند برای کسب تکلیف و اینکه مبدا در این باب مسئولیتی متوجه این بنده شود این است که این تلگراف را به آن مقام منیع عرض و ضمناً مستدعی می‌شوم که کشف تلگرافات رمز این چند روزه بنده را از وزارتین معظم‌الیها خواسته تا آنچه را که در این باب بعرض رسیده است استحضار حاصل فرمایند و آنچه از خارج و داخل مشاهده و استماع می‌شود منظره خوشی بنظر نمی‌آید منتظر جواب فوری هستم لیلہ ۳۰ برج سرطان نمره ۲۵۹۶ نیرالدوله [مهر: اداره تلگرافخانه]

سند شماره ۴

[جوابیه مجلس شورای ملی به شاهزاده نیرالدوله در خصوص حضور نیروهای قزاق روسی در مشهد]
[نشان تاج و شیر و خورشید]

مجلس شورای ملی

نمره ۲۰۸۵، کارتن ۲۰ دوسیه ۳۶

بتاریخ شب ۱۸ رمضان سنه ۱۳۳۳ [ق.]

جواب نمره ۶۳۵ مشهد سفارشی

شاهزاده نیرالدوله

تلگراف حضرت اشرف والا بمجلس عز وصول بخشید تلگرافاتی که بوزارت داخله فرمود هنوز ملاحظه نشده علت تأخیر جواب بحران بوده و مجلس دو روزه انشاءالله رفع بحران میشود خاطر شریف مسبوق است که مجلس در این قبیل مطالب حق دخالت ندارد در این موقع که هنوز هیئتی معین نشده است حضرت والا به تکلیف حکومتی و موافق مسلک دولتی عمل خواهد فرمود که معذوری پیش نیاید در تعقیب دستورالعملی که سابق از طرف هیئت وزراء داده شده معلوم است اقدامات خواهند فرمود.

سند شماره ۵

[نامه حسن نام از تربت توسط آقای مشیرالسلطنه به احمدشاه در خصوص حضور نظامیان روس در تون برای جلوگیری از آلمانها و همچنین غارت منزل ابوی حاج آقا ملاعلی توسط آنان و تقاضای رسیدگی و استخلاص نامبرده]

از تربت نمره ۸ سفارشی شب ۶ اسد

طهران [تهران] توسط حضرت اشرف آقای مشیرالسلطنه دامت شوکتہ حضور مبارک اعلیحضرت همیونی [همایونی] خلداله ملکه و مجلس مقدس شیداله ارکانه نظامیان دولت بهیئ روس که برای جلوگیری آلمانها عازم تون هستند جمعه یکشنبه ۱۲ از جومنه مرکز گناباد آمدند به بیدخت ابوی جناب حاج آقا ملاعلی را

بعد از قدری غارت منزلشان ایشان را بردند جومنه و ليله بعد بطرف تربت حرکت دادند با اینکه سلسله عرفا جز انزوا شیوه نداشتند و ندارند جهت معلوم نیست علاج فوری تکلیف دعاگویان مرحمت فرمائید [امضا: (حسن)]

سند شماره ۶

[نامه مجلس شورای ملی به مشاور الممالک در خصوص غارت منزل حاج آقا ملاعی توسط نظامیان روس و دستور انجام اقدامات لازم و استخلاص مشارالیه]

[نشان تاج و شیر و خورشید]

مجلس شورای ملی،

نمره کتاب ثبت ۹۳۴، کارتن ۲۰، دوسیه ۳۶

بتاریخ شب ۱۸ شهر رمضان سنه ۱۳۳۳ [ق.۰]

آقای مشاور الممالک

فدایت شوم از قرار تلگرافی که از مشهد رسیده نظامیان دولت بهیه روسیه که در خراسان هستند در بیدخت به منزل جناب حاج آقا ملاعی که از سلسله فقرا هستند ریخته بعد از غارت منزل مشارالیه خود مومی الیه را بجومنه برده از آنجا بطرف تربت حرکت دادند لازم است درین خصوص اقدامات سریعه بعمل آورده موجبات استخلاص مشارالیه را فراهم و نتیجه را به مجلس اطلاع دهند.

سند شماره ۷

[نامه جمعی از علماء قاین توسط مبصرالملک نماینده خراسان به مجلس شورای ملی درخصوص ملخ زدگی و بی‌آبی و منع حمل علیق بواسطه حرکت سالدات در آن اطراف و تقاضای رسیدگی]

[نشان تاج و شیر و خورشید]

اداره تلگرافی دولت علیه ایران

از قاین به طهران، نمره قبض ۱۸۹، نمره تلگراف ۷۳، به تاریخ ۲ سنبله سنه ۱۳۳۳ [ق.۰]

توسط آقای مبصرالملک نماینده خراسان مجلس شورای ملی شیداله ارکانه بیست یوم دویت روزی در کاخک توقف و از ذهاب ایاب علیق بواسطه ملخ زردی [ملخ زدگی] بیابی [بی‌آبی] غیرممکن رعایا متضرر حمل علیق به واسطه حرکت سالدات به اطراف قدغن، از دولت برحسب کل محولات علیق حواله والا تکلیف معین خدام شریعت محمدعلی محمد ابراهیم فنائی کاخکی احمد حسام متظلمین محمد ثقۀ الاسلام محمدباقر نصراله موسوی [مهر: ناخوانا]

[حاشیه سند: وزارت خارجه ۱۷ شوال ۳۳]

سند شماره ۸

[نامه مجلس شورای ملی به وزرات خارجه در خصوص حضور نیروی سواره خارجه در کاخک و نبودن علیق بواسطه ملخ خوارگی و تقاضای برقراری آسایش اهالی آنجا]

[نشان تاج و شیر و خورشید]

مجلس شورای ملی

نمره ۲۲۶۸، کارتن ۲۰، دوسیه ۳۶

بتاریخ ۱۷ شهر شوال سنه ۱۳۳۳ [ق.]

وزارت جلیله خارجه

جمعی از علمای قاین بتوسط آقای مبصرالملک نماینده محترم تلگرافاً شرحی مبنی بر تشکی از اقامت سواره خارجه در کاخک و نبودن علیق بواسطه ملخ خوارگی بمجلس مخابره نموده‌اند سواد آنرا لفاً ارسال نموده پس از ملاحظه نسبت به آسایش اهالی آنجا اقدام زودتر به هر طور مقتضی تأمین و نتیجه را اطلاع دهند. [امضاء: ناخوانا]

سند شماره ۹

[نامه مجلس شورای ملی به وزرات خارجه در خصوص ارسال سواد تلگرافی از اصفهان راجع به اقدامات کنسول دولت روس در علی آباد زرنند و تقاضای اعلام نتیجه از اقدامات انجام شده در این خصوص]

[نشان تاج و شیر و خورشید]

مجلس شورای ملی

نمره ۱۶۳، بتاریخ ۱۵ شهر جمادی‌الاولی سنه ۱۳۳۳ [ق.]

وزارت جلیله خارجه

تلگرافی از اصفهان راجع به اقدامات کنسول [کنسول] دولت روس در علی آباد زرنند کرمان به مجلس رسیده است و سواد آن لفاً ارسال شد لازم است که از اصل قضیه و اقداماتی که از طرف وزرات جلیله شده است مجلس را مستحضر سازند.

[امضاء: ناخوانا]

سند شماره ۱۰

[نامه وزرات امور خارجه به مجلس شورای ملی در خصوص وصول سواد تلگرافی از اصفهان راجع بعلی آباد زرنند کرمان و شکایت از مداخلات کنسولگری روسی]

[نشان تاج و شیر و خورشید]

وزارت امور خارجه

اداره روس

مورخه ۱۸ جمادی الثانی ۱۳۳۳[ق.]

نمره ۵۳۶۲/۱۶۸۷

مجلس مقدس شورای ملی شیداله ارکانه

مرقومه محترمه مورخه ۱۵ جمادی الاولی و نمره ۹۶۳ متضمن سواد تلگراف واصله از اصفهان راجع بعلی آباد زرنده واقعه در کرمان و شکایت از مداخلات قونسولگری [کنسولگری] روس شرف وصول بخشید وزارت امور خارجه بر طبق شکایات متواتره که سابقاً در این باب رسیده است با سفارت روس مشغول مذاکره و اقدام است پس از کسب نتیجه مراتب را زحمت افزا خواهد گردید.

[امضاء: ناخوانا]

[مهر: وزارت جلیله امور خارجه]

[حاشیه: از همین قرار جواب گفته شود]

سند شماره ۱۱

[نامه مجلس شورای ملی به آقای آقا سید احمد آقا و آقا شیخ نورالله ثقة الاسلام مبنی بر وصول تلگراف آنان در خصوص تعدیات قشون روس و اینکه نتیجه بزودی به آنان اعلام خواهد شد]

[نشان تاج و شیر و خورشید]

مجلس شورای ملی

نمره ۹۶۳، کارتن ۲۸، دوسیه ۱۴

بتاریخ ۲۱ شهر جمادی الاخری سنه ۱۳۳۳[ق.]

اصفهان جواب نمره ۱۶۲ جنابان مستطابان آقای آقا سید احمد آقا و آقای آقا شیخ نورالله ثقة الاسلام دامت افاضاتهما تلگراف آن آقایان واصل وزارت خارجه با سفارت روس مشغول مذاکره است عنقریب از نتیجه مستحضر خواهید شد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

[امضاء: ناخوانا]

[امضاء: ناخوانا]

رتال جامع علوم انسانی

Modèle 20					شماره کتاب
۱۳۳۴ سنه			اداره تلگرافی دولت علیه ایران		۷۷
از تاریخ	تاریخ وصول	توضیحات	تاریخ اصل	عدد کلمات	نمبره لایحه
۱۳۳۴	۱۳۳۴		۷	۳۶۰	۱۸
					نمبره متکلف
					۵

در خصوص گرفتاری وادار تلگرافی در ایران از راه تلگراف مقام منع در ادوات هلاله خارج دکتان تودمه
 و کسبه مقام ستم ستم تلگراف تلگراف تلگراف و غیره فتنه و ستم در ادوات
 تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف
 تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف
 تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف
 تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف
 تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف تلگراف

پیام بهارستان / د، س، ۱، ش، ۱ و ۲ / پائیز و زمستان ۱۳۸۷

Modèle 16						نمونه نمره ۱۶			
نمره کتاب		ادارهٔ تلگرافی دولت علیه ایران				سنة ۱۳۳۳			
از نمبر	نمره قبض	عدد کلمات	تاریخ اصل	توضیحات	تاریخ وصول	اسم گیرنده			
به نمبر	نمره تکرار			ص					

بهر صورت تعجب است، این حال نمره ای در لطف ما بر بنیان صورت رقم
 بایر لیر ابراهیم عمر و دروزین غنچه آن سانه صادره از کمال شهر ساگر ترا
 شهر یمن که شهر است و شهر است و شهر است و شهر است و شهر است
 در شهرستان ساگر ترا که در شهرستان ساگر ترا است و شهرستان ساگر ترا
 شهر است و شهرستان ساگر ترا است و شهرستان ساگر ترا است و شهرستان ساگر ترا
 در شهرستان ساگر ترا است و شهرستان ساگر ترا است و شهرستان ساگر ترا است
 در شهرستان ساگر ترا است و شهرستان ساگر ترا است و شهرستان ساگر ترا است
 در شهرستان ساگر ترا است و شهرستان ساگر ترا است و شهرستان ساگر ترا است
 در شهرستان ساگر ترا است و شهرستان ساگر ترا است و شهرستان ساگر ترا است
 در شهرستان ساگر ترا است و شهرستان ساگر ترا است و شهرستان ساگر ترا است

پیام بهارستان / د، س، ۱، ش، ۲ و ۱ / پاییز و زمستان ۱۳۸۷

نوع کتاب: _____

مدارۀ تلگرافی دولت علیه ایران

سنة ۱۳۳۴

از	نمبره قبض	عدد کلمات	تاریخ اصل	توضیحات	تاریخ وصول	اسم گیرنده
به	نمبره تکرار	//	//	صورت	//	//

محمد حسن خان / محمد حسن خان / محمد حسن خان / محمد حسن خان / محمد حسن خان
 رسول خان / محمد حسن خان / محمد حسن خان / محمد حسن خان / محمد حسن خان

از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

۲۳ مهر ۳۴

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی

بتاریخ ... شهر ... سنه ۱۳۳۳

مجلس شورای ملی

نمبر کتاب ثبت	۳۸۲۴
کارتن / دوسیه	۱۱
نمبره های قبل	
ضمیمه	

در ارت ...

مکاتیب ...
 ...
 ...

(۱)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی

پیام بهارستان / د، س، ۱، ش، ۱ و ۲ / پاییز و زمستان ۱۳۸۷

نونه نمره ۱۶

نمبره کتاب ۱۲۴۳

مدله 16

اداره تلگرافی دولت علیه ایران

سنه ۱۳۳۳

از کس	نمره قبضه ۴۴۳۵	دکلمات تاریخ اصل	توضیحات	تاریخ وصول	اسم گیرنده
به طهران	نمره تلگراف ۶۱۵	۲۲۵	تغییر	۱۳۳۰	...

مع فوریت تمام منع آمدن سراسر از راه ایران بعد از آنکه
 بدویم از حضور در تهران در حال احوال و به جهت فوریت از
 اطلاع تهران در کمال عظام دولت و تمام اقدامات در این قطره مشغول
 گشتیم و عدم شدت نیز از جهت کسب امروزه در این روز
 بشود و صرف مطالب همه رافع به این فرجه از راه صفهان در
 به کسب آنکه در سراسر این است زیرا در این عمل در فقه و مذهب و
 آنکه بوقوع این کار در حال تمام است نیز جواب از سراسر این
 احوال مهم بود و بطور اجمال که این است قسم در این طریق نموده و در کمال
 در این کار تمام است و تمام است و تمام است و تمام است و تمام است
 نماید نیز در آن روز و تمام است و تمام است و تمام است و تمام است

سند شماره ۳

پیام بهارستان / د. ۱، سن ۱، ش ۱ و ۲ / پاییز و زمستان ۱۳۸۷

Modèle 16				نومره نمبره ۱۶
سنه ۱۳۲۳		اداره تلگرافی دولت علیه ایران		نومره کتاب
از نمبر	نومره قبض	ع. دکلمات	تاریخ اصل	توضیحات
به	نومره تلگراف			
				اسم گیرنده
				تاریخ وصول
				اسم گیرنده

صفت سزایه را رکن کشف و بگفته ناداد لرغاب کسولر تو مین
 ندر کوه است طبع از طرف رانمقام منع عرض رضا ته سزایه
 کشف ایران است سزایه سزایه سزایه سزایه سزایه سزایه
 تا کبراه در لرغاب سزایه سزایه سزایه سزایه سزایه سزایه
 فارغ و در دفتر سزایه سزایه سزایه سزایه سزایه سزایه
 فور سزایه سزایه سزایه سزایه سزایه سزایه

رتال جامع علوم انسانی

پیام بهارستان / د، س، ۱، ش، ۱ و ۲ / پاییز و زمستان ۱۳۸۷

مجلس شورای ملی

بتاریخ ۱۵ شهریور ۱۳۳۱

نمبر کتابت	۲۰۸۵
کارتن	۳۰
نمبر های دبل	۳۷
ضمیمه	

در تاریخ ۳۰ شهریور ۱۳۳۱

من محمدرضا خان

مجلس شورای ملی
 در تاریخ ۳۰ شهریور ۱۳۳۱
 در جلسه ۳۷۰
 در مورد قرارداد شماره ۱۹۰۷ م
 به روایت مرکز اسناد کتابخانه شورای اسلامی
 جمشید مظفری - احمد مظفرمقام

پرتال جامع علوم انسانی

پیام بهارستان / د. ۱، س. ۱، ش. ۱ و ۲ / پاییز و زمستان ۱۳۸۷

سند شماره ۴

از تبت مع سفارش شریف

طهران توسط حضرت ایشرف آفرینر لطنه دامت برکته حضرت مبارک اعظم
فله هم ملکه و همبر مقدر شیده ابرار کانه نظامیان دولت بهینه روس کبر برای
آلانیها عازم تون هستند جمعه یکشنبه ۱۲ اردیبهنده مرکز کتابخانه به بیت ابرای
جناب حاج آقا علی را به ابرار قرار غارت نمونان سوسو بودند جو منده
به بطرف تبت حرکت دادند با اینکه مسئله عرفا جز از ذاشیده نمونان
و نوازند جهت معلوم نیست علاج فوری تعقیف و عاکان در محنت فریب (حسن)

۲
۱۳۸۷

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

سند شماره ۵۰

مجلس شورای ملی

بتاریخ ۱۸ شهریور سنه ۱۳۳۳
اداره

نمبره کتاب ثبت	۹۲۸
کارن	دو سیما
ذکر نمرة های قبل	
ضمیمه	

تاریخ در کتاب

خبریه
در روزهای ۱۸ در سینه خست منزل فایده حاج قاسم
برای به از غایت منزل شادمانی و تجوید بعد از آنکه از آنجا فرستاد
در یک هفته ششم در پنج فصل آمده است
در کتابخانه علمیه انجمن آریه کو تقسیم شده و کتب کو منقذ العلم منه

پژوهشگاه علوم انسانی
رتال جامع علوم انسانی

(۲)

پیام بهارستان / د. ۱، س. ۱، ش. ۱ و ۲ / پائیز و زمستان ۱۳۸۷

سند شماره ۶

Modèle 16				نوعه: ۱۶	
سنة ۱۳۳۳		ادارهٔ تلگرافی دولت علیه ایران			
نام گیرنده	تاریخ وصول	توضیحات	تاریخ اصل	عدد گات	نوعه قفسه
	۱۳۳۳		۲	۷۲۶	۱۸۹
					نوعه تلگراف
					۱۰

ترتیب شماره کتابخانه در فهرست اسناد دولتی معینه الیه در کتابخانه است
 دولت روزنامه‌ها و نشریات و روزنامه‌ها و نشریات و روزنامه‌ها و نشریات
 به غیر ممکن و غیر ممکن و غیر ممکن و غیر ممکن و غیر ممکن و غیر ممکن
 بر حسب محوالات دولت و دولت و دولت و دولت و دولت و دولت و دولت و دولت
 فنائه لافحه الیه و تنظیم حکومت الاسلام و غیره و غیره و غیره و غیره

در اسناد شماره
 ۱۷

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی

مجلس شورای ملی

بتاریخ ۱۴ شهریور ۱۳۳۲

۲۴۹۸	نمبره کتاب ثبت
۲	کارتن
دوسبه	نمبره های قبل
۱	ضمیمه

دور دست بطور فارصه
 صحن زینت رفانی بواسطه آقای محمد مصطفی ملک زینت محرم شریعی بکلی زینت زلفا
 سررزه فارصه در کافانک بخواهی بواسطه بیخ خواندنی مجلس شماره نموده
 سولوزوالف زلال نموی زینت زلفا بواسطه بیخ خواندنی مجلس شماره نموده
 سولوزوالف زلال نموی زینت زلفا بواسطه بیخ خواندنی مجلس شماره نموده

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی

مجلس شورای ملی

بتاریخ ۱۵ شوال ۱۳۴۲ سنه ۱۳۴۲
اداره

نمره کتاب ثبت	۹۳۳
کارت	۱۱ / دو-یه
ذکر نمره های قبل	
ضمیمه	

در ذرت بیوه عارم
 گمراهی در زمینهای راجع به اراضی قصبه صرت و اراضی دیگر در این زمینها که در این زمینها
 در اراضی قصبه و اراضی دیگر در این زمینها که در این زمینها که در این زمینها که در این زمینها
 در اراضی قصبه و اراضی دیگر در این زمینها که در این زمینها که در این زمینها که در این زمینها

(۱۰)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی

سند شماره ۹

پیام بهارستان / د، س، ۱، ش، ۱ و ۲ / پاییز و زمستان ۱۳۸۷

وزارت امور خارجه

اداره ردف شريف
مورخه ۱۸/۱۲/۱۳۴۳
نمبره ۴۲۶۲/۱۶۱۷
ضمیمه

مدرسہ اسلامیہ دارالعلوم دیوبند

مدرسہ اسلامیہ دارالعلوم دیوبند
مدرسہ اسلامیہ دارالعلوم دیوبند
مدرسہ اسلامیہ دارالعلوم دیوبند
مدرسہ اسلامیہ دارالعلوم دیوبند
مدرسہ اسلامیہ دارالعلوم دیوبند
مدرسہ اسلامیہ دارالعلوم دیوبند
مدرسہ اسلامیہ دارالعلوم دیوبند
مدرسہ اسلامیہ دارالعلوم دیوبند
مدرسہ اسلامیہ دارالعلوم دیوبند
مدرسہ اسلامیہ دارالعلوم دیوبند

پیشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۲۸
۱۴

سند شماره ۱۰

مجلس شورای ملی

اداره
صحت
جواب ۱۶۲

بتاریخ ۲۱ شهر محرم ۱۳۳۳

جناب سلطان عبدالرحمن صاحب
خانم زینب بنت علی (علیہ السلام)

نمره کتاب ثبت ۹۶۳
کارتن ۳۸ دوسیه ۱۱
ذکر نمره های قبل
ضمیمه

تغییرات این آفیل و صدر وزارت خارجہ بہ وزارت رول نغول مذکورہ است

مفتقریب از یحییٰ مختصر خاں
ع

(۳)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پی‌نوشتها:

- ۱- کسروی، احمد. تاریخ مشروطه ایران (تهران: امیرکبیر، ۱۳۴۹) صص ۴۶-۱۵.
- ۲- حائری، عبدالهادی. ایران و جهان اسلام (مشهد: آستان قدس رضوی، ۱۳۶۸) ص ۱۴۷.
- ۳- ذوقی، ایرج. تاریخ روابط سیاسی ایران و قدرتهای بزرگ (۱۹۲۵-۱۹۰۰) (تهران: پاژنگ، ۱۳۶۸) ص ۳۰.
- ۴- وحید مازندرانی، غلامعلی. قرارداد ۱۹۰۷ م. روس و انگلیس راجع به ایران (تهران: کتابخانه سقراط، ۱۳۲۸) ص ۱۵.
- ۵- اسپرینگ رایس، سیسل آرتور. نامه‌های خصوصی سیسل اسپرینگ رایس وزیر مختار انگلیس در دربار ایران در عهد سلطنت مظفرالدین‌شاه و محمدعلی شاه قاجار (تهران: اطلاعات، ۱۳۷۱) ص ۱۲۲.
- ۶- محمود، محمود. تاریخ روابط سیاسی ایران و انگلیس در قرن نوزدهم، ج ۸ (تهران: اقبال: ۱۳۵۳) صص ۱۱۳ و ۱۱۱.
- ۷- وحید مازندرانی، پیشین، صص ۲۲-۲۱.
- ۸- شوستر، مورگان. اختناق ایران، ترجمه ابوالحسن موسوی شوشتری (تهران: صفی علیشاه، ۱۳۵۳) ص ۳۰.
- ۹- کسروی، پیشین، ص ۴۵۸.
- ۱۰- برادران شکوهی، سیروس. قرارداد ۱۹۰۷ م. از خلال روزنامه انجمن دانشکده ادبیات و علوم انسانی مشهد، شماره ۱ و ۲، بهار و تابستان ۱۳۷۱، ۱۹۴-۱۸۷.
- ۱۱- هروی، جواد. قرارداد ۱۹۰۷ م. و تقسیم ایران میان روس و انگلیس. مجله سیاسی - اقتصادی، شماره ۱۵۲-۱۵۱. ص ۷۷.
- ۱۲- همان، ص ۷۸.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی